

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ
КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан філологічного факультету
І.С. Бондаренко
"14" вересня 2023 р.

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ II
ПОЛОВИНИ XIX СТОЛІТТЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

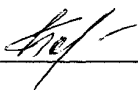
підготовки бакалавра
очної (денної) форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.01 Українська мова та література

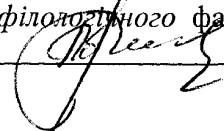
Освітньо-професійні програми Українська мова та література

Укладачі: Муравін О.В., к.філол.н., доцент, Козленко Н.В., ст.викладач.

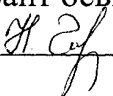
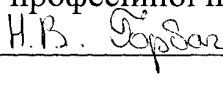
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри слов'янської філології
Протокол № 1 від "5" вересня 2023 р.
Завідувач кафедри слов'янської філології

_____ І.Я. Павленко

Ухвалено науково-методичною радою
факультету філологічного
Протокол № 1 від "5" вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
філологічного факультету

_____ І.Л. Мацегора

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

_____ Н.В. Бондаренко

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, напрямок підготовки/ спеціальність, рівень вищої освіти	Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Кількість кредитів – 3	Нормативна	
		Дисципліни професійної та практичної підготовки	
Спеціальності 035 Філологія	Загальна кількість годин - 90	Рік підготовки:	
Спеціалізації 035.01 Українська мова і література	Змістових модулів – 4	3 -й	
Освітні програми Українська мова і література		Лекції	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	28 год.	
		Практичні	
		14 год.	
		Лабораторні	
		год.	
		Самостійна робота	
		48 год.	
Вид контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «*Історія зарубіжної літератури II пол. XIX ст.*» є сформувати у студентів чітке уявлення про основні соціокультурні та естетичні особливості західноєвропейського історико-літературного процесу другої половини XIX ст.

Завдання курсу:

- забезпечити засвоєння студентами принципів реалістичної естетики у процесі аналітичної роботи над текстами художніх творів;
- розвивати вміння студентів аналізувати не лише художній текст, алей наукові концепції;
- забезпечити володіння методичними прийомами аналізу твору, а також методологічними моделями філологічного дослідження;

У результаті вивчення курсу студент повинен **знати:**

- новітні тенденції у дослідженні літератури доби реалізму;
- соціокультурні фактори, які впливали на формування літератури реалізму;
- основні етапи життя та творчості найвидатніших письменників-реалістів;
- художні особливості творів, що вивчаються, їх місце та значення у світовому літературному процесі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	Вивчення та аналіз пропонованої літератури, Підготовка за планами практичних занять, розміщеними у Moodle ЗНУ Знайомство з художніми текстами, аналіз дотичної до запропонованої теми наукової та навчальної літератури Тестування, опитування, співбесіда.
Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.	Пошуки матеріалів у Інтернеті, використання цифрових технологій для систематизації та групування матеріалу, укладення порівняльних таблиць, користування системою, робота Moodle ЗНУ, з інтерактивною дошкою, використання різноманітних форм цифрового зв'язку із викладачем та для роботи в групі.
Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів	Робота з науковою та навчальною літературою, проведення експерименту трансляції тексту.
Здійснювати спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.	Систематизація, аналіз, порівняння художніх текстів. Завдання з аналізу художніх текстів різних жанрів та порівняльний аналіз явищ літератури.
Знати й розуміти основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища.	Робота на лекціях та підготовка до практичних занять, ведення термінологічного словника. Тестування у Moodle ЗНУ, опитування, термінологічні диктанти.

Міжпредметні зв'язки.

Курс історії зарубіжної літератури другої половини XIX ст. базується на таких курсах: «Вступ до літературознавства», оскільки вимагає знання основних літературознавчих категорій ("літературний напрям", "творчий метод", "стиль", "поетика", "композиція художнього твору", тема, ідея, мотив та ін.). з курсом історії зарубіжної літератури першої половини XIX ст. (актуальним є питання про співвідношення реалізму та романтизму, проблема взаємовпливу літературних напрямів); із курсом «Історія філософії»; «Всесвітня історія».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Реалізм як художній метод. Література Франції II пол. XIX ст.

Тема 1. Вступ. Мета і завдання курсу. Формування реалізму як літературного напрямку і творчого методу. Естетичні засади реалізму.

Історичні та культурні витоки реалізму. Розвиток науки як основа методу, зв'язок з романтизмом та реалізмом XVIII століття. Хронологічні межі. Проблема періодизації реалізму. Змінення понять про історизм та середовище. Принципи відображення і типізації. Причинно-наслідкові зв'язки у реалістичному мистецтві. Роман як основний жанр. Концепція особистості у реалістів. Основні представники.

Тема 2: Французька література.

Ф. Стендаль. Філософія, етика, естетика, «Расін і Шекспір», «Вальтер Скотт і «Принцеса Клевська» як основа письменницького кредо. Тема Італії в творчості. «Ваніна Ваніні»: концепція світу і людини, романтичні і реалістичні риси в новелі. «Червоне і чорне»: роль композиції у розкритті основної ідеї, тема Наполеона, принципи створення характерів головних героїв, еволюція людини і суспільства в романі. «Пармський монастир»: загальноєвропейська проблематика, характер зображення Наполеона та війни, причини неминучості загибелі головних героїв.

О. Бальзак. Філософські, історичні, природознавчі, економічні основи естетики Бальзака. Передмова до «Людської комедії» як основа творчості письменника. Філософські еподи «Шагренева шкіра» - як соціально-етична, естетична і психологічна основа «Людської комедії». «Євгенія Гранде»: специфіка жанру, еволюція характеру під впливом обставин. Шлях грошей в «Людській комедії» Бальзака і роль лихваря-банкіра («Гобсек»). «Батько Горіо» моральність і гроші, сутність сімейних відносин, концепція суспільства, особистості, засоби зображення людини і зовнішнього світу. Тема втрачених ілюзій і морального ідеалу в романі «Втрачені ілюзії», специфіка жанру. Закони еволюції жанру роману в творчості Бальзака, ідея роз'єднаності і боротьби всіх проти всіх як основа світосприйняття автора. Роль Бальзака у формуванні французького реалізму і натуралізму.

П. Меріме. Періодизація творчості. Історична тематика і концепція історії у 1820-ті роки («Жакерія»). Ідеї Передмови до роману «Хроніка часів Карла IX». Концепція історії і моральності в романі. Новелістика 30-40-х років. Типи новел. Специфіка «екзотичних» новел («Матео Фальконе», «Кармен», «Таманго», «Коломба»). Своєрідність психологічних

Змістовний модуль 2. Література Британії II пол. XIX ст.

Тема 3. Література Англії.

Соціальні конфлікти в Англії першої половини XIX століття. Чартизм. Роль етики в культурному житті Англії. Утилітаристи та інтуїтивісти. Основні представники. Основні жанри, роль роману виховання, герої англійських реалістів. Еволюція реалізму протягом першої половини і середини XIX століття.

Ч. Діккенс. Уявлення про нерозривність зв'язків всіх людей як основа творчості. Своєрідність методу, проблема гумору та сатири. Періодизація творчості. Романи 1830- 1840- х років. Проблематика і художня форма «Посмертних нотаток Піквікського клубу», «Олівера Твіста»: проблема виховання, концепція особистості, моральна проблематика, Жанр «різдвяного оповідання». «Домбі і сини» як визначний твір творчості письменника: проблематика і композиція, своєрідність зв'язків людини і предметного світу, лейтмотиви, символіка. Період 1850-1860-х років: причина переходу гумору в сатиру. Тема втрачених ілюзій у соціальних романах третього періоду творчості ("Холодний дим", "Скрутна година" "Крихітка Дорріт"). Увага до виключного у творах четвертого періоду творчості ("Великі сподівання", "Таємниця Едвіна Друда").

У. Теккерей. Політичні погляди. «Книга снобів» як етап формування методу письменника. Роман «Ярмарок марнославства»: проблематика, своєрідність жанру, система образів, композиція, роль автора та Кукольника, концепція життя та «іронічна етика», сатира та іронія

в романі. Майстерність У.М. Теккерея-реаліста й сатирика у романах 1850-1860-х рр. ("Історія Пенденніса", "Ньюкоми". "Історія Генрі Есмонда", "Вірджинці"). **Джордж Еліот.** Етапність творчості письменниці в еволюції англійського соціального реалізму. Особливості світогляду, філософсько-етичні і естетичні позиції письменниці. Своєрідність «строного реалізму» Еліот: правдивість та ідеал, анти позитивізм Еліот еволюція соціального аналітизму в П художній системі. «Млин на Флоссі»: соціально-психологічний конфлікт в романі, система образів, узагальнення та індивідуалізація, тип і характер, психологічне як форма сюжетно-композиційного вираження соціального аналітизму. Спадковість та детермінізм в романі. «Міддлмарч» як вершина творчості письменниці і відображення еволюції П реалізму. Якісно новий історизм, антивікторіанство і жанрові традиції доби, проблема ідеалу.

Змістовний модуль 3. Література Німеччини.

Тема 4. Особливості соціально-політичного розвитку Німеччини 1850-1880-х років. Історичний скептицизм і пізньоромантична філософія А. Шопенгауера. Офіційно-історична, націоналістична (Ф. Дан, Е. Гейбель) школа й історизм Ф Лассаля, В. Раабе, Р. Вагнера, Т. Шторма. Розвиток німецької реалістичної літератури та підйом німецького реалістичного роману.

Т. Шторм. Німецька національно новелістична традиція і новели Т. Шторма 1840-1860-х років («В університетські роки», «З заморських країн»), Тематика, герої, поетика. Особливості сюжетобудови і лірико-драматична природа характерів в «новелах настрою». Роль «рамочної» конструкції. Характер описів, Романтична традиція. Пізні новели Шторма (1870-1880-х років): «Карстен попечитель», «Ганс і Гейнц Кірх». Соціальний аналіз і характер естетики. Драматизм новел, концепція трагічного і позитивного начал, соціально-естетичний синтез новелістичного і поетичного. Загальнонаціональне значення творчості Шторма.

Змістовний модуль 4. Література США 1850 – 1860-х рр.

Тема 5. Особливості літературної ситуації. Внесок пізнього романтизму в розвиток естетики реалізму. Значення філософії Ралфа Емерсона (1803-1882).

В. Вітмен (1819-1891). Проблема творчого методу: романтичне, соціально-аналітичне, символічне в творчості. Зв'язок лірики з контекстом американської літератури та філософії середини 19 ст. Лірика Вітмена-збірка «Листя трави» і поема «Пісня про себе». Концепція людини: Людина – Природа - Космос. Поетичні принципи Вітмена: єдність поетичного «я» і загальнолюдського; космічна масштабність і конкретність поетичного малюнку; багатоплановість життя (соціального, природного, духовного); синтез стильових традицій романтизму й реалізму.

4. Структура навчальної дисципліни.

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів			
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
				о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.						
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12	
		о/д ф.	з/дист ф.										
1	22	12		6		6		10		6	12	18	
2	22	10		8		2		12		3	12	15	
3	22	12		8		4		12		2	4	6	
4	20	8		6		2		10		9	12	21	
Усього за змістові модулі	86	42		28		14		44		20	40	60	
Підсумковий семестровий контроль іспит	4							4				40	
Загалом				90								100	

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Тема 1. Формування реалізму як літературного напрямку і творчого методу. Естетичні засади реалізму.	6
2	Тема 2. Французька література.	8
3	Тема 3. Література Англії.	4
4	Тема 4. Література Німеччини.	4
5	Тема 5. Література США 1850-1860-х рр.	6
	Всього	28

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Тема 1. Реалізм як художня система : проблема визначення. Естетичні засади реалізму.	2
2	Тема 2. «Червоне і чорне» Фр.Стендаля – перший реалістичний роман.	2

3	Тема 3. Новеллістика Пр.Меріме.	2
4	Тема 4. Об'єктивний реалізм у романі Г.Флобера «Пані Боварі».	2
5	Тема 5. Значення роману Ч.Діккенса «Домбі і син»у творчій еволюції письменника.	2
6	Тема 6. Сатирична панорама англійського суспільства в романі В.М.Теккеря «Ярмарок марнославства».	2
7	Тема 7. Новаторство поезії В.Вітмена.	2
	Всього	14

7. Види і зміст поточних контрольних засобів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Тестування у СЕЗН Moodle ЗНУ, опитування за питаннями практичних занять	Вивчення та аналіз пропонованої літератури, Підготовка за планами практичних занять, розміщеними у Moodle ЗНУ	Вміння обирати джерела та вилучати коректну інформацію, структурувати та аргументувати відповідь	12
	Термінологічний диктант	Робота в групах: порівняльний аналіз теорій походження реалізму; визначення особливостей реалістичного мислення; характеризування основних періодів реалізму у різних національних літературах	Логіка мислення, навички аналізу матеріалу, вміння опрацьовувати запропоновані джерела та структурувати отримане знання.	6
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			18
2	Термінологічний диктант та тестування у СЕЗН Moodle ЗНУ	Термінологічний диктант Робота в групах : визначення характеру художнього історизму письменників - реалістів та причини звернення до минулого; засоби створення «екзотичної реальності» в романах	Вміння обирати джерела та вилучати коректну інформацію, структурувати та аргументувати відповідь	3

	Письмова контрольна робота, робота в групах на практичних заняттях	Визначення джерел та характерних рис реалістичної драми; з'ясування нововведень драматургів та особливостей драматичного конфлікту їхніх трагедій	Логіка мислення, навички аналізу матеріалу, вміння опрацювати запропоновані джерела та структурувати отримане знання.	12
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Тестування у СЕЗН Moodle ЗНУ	Точність та коректність відповідей на завдання, закладені у базі тестів на відповідній сторінці Moodle ЗНУ	Кількість правильних відповідей, знання теоретичного матеріалу та характер осмислення фольклорних творів...	2
	Укладання таблиці порівняльного аналізу	Порівняльний аналіз поетів II пол.XIX ст. й романтиків; аналіз новаторства форми в контекст реалістичних спрямувань поетів; лінгво-стилістичний аналіз текстів; причини відсутності рими; своєрідність ритмічної організації поезій	Орієнтація у особливостях реалістичної поезії; вміння розрізняти романтичну й реалістичну поетику; аргументувати відповідь.	4
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			6
4	Термінологічний диктант, тестування у СЕЗН Moodle ЗНУ	Точність та коректність відповідей на завдання, закладені у базі тестів на відповідній сторінці Moodle ЗНУ	Кількість правильних відповідей, знання теоретичного матеріалу та характер осмислення художніх творів...	9
	Письмова контрольна робота	Знайомство з текстами творів та науковою літературою. Лише виклад концептуально значущої інформації та власних роздумів щодо кореляції цих явищ.	Вміння обирати, систематизувати та висвітлювати матеріал, навички аналізу художніх текстів, самостійність	12

			мислення та відповідність нормам академічної доброчесності.	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2	...	...	21
Усього контрольних заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Іспит	<i>Підсумкове теоретичне завдання(тестування)</i>	Питання для підготовки: тестові завдання відповідно до програми	Кількість та якість виконання тестових завдань, знання теоретичного матеріалу та текстів	10
	<i>Підсумкове теоретико-практичне завдання</i>	Аналіз тексту з точки зору особливостей літературного процесу. Викладено на відповідній сторінці у СЕЗН Moodle ЗНУ	Точність, глибина, доказовість усної відповіді, розуміння сутності тексту.	15
	<i>Підсумкове практичне завдання (аналіз художнього тексту)</i>	Аналіз тексту художнього твору, отриманого за умов випадкового вибору	Глибина та аргументованість аналізу, логічність та дотримання норм академічної доброчесності.	15
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf
2. Зарубіжна література XIX – XX ст.: від романтизму до модернізму : навчальний посібник / Уклад. Ю. Ревук. Умань : Візаві, 2018. 236 с.
3. Історія зарубіжної літератури XIX століття : конспект лекцій / уклад. Г. Теленько. Чернівці : ЧНУ ім. Юрія Федьковича, 2002. 40 с.

4. Коломієць Н., Яременко Н. Історія зарубіжної літератури другої половини XIX століття: матеріали для вивчення : навчальний посібник. Кривий Ріг, 2021. 144 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4520>
5. Ніколенко О. Зарубіжна література XIX століття : підручник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Грамота, 2018. 226 с.
6. Тверітінова Т. Історія зарубіжної літератури XIX століття. Доба реалізму. Київ, 2020. 424 с. URL : <https://core.ac.uk/download/355870624.pdf>
7. Історія зарубіжної літератури. Романтизм і реалізм як літературні напрями : навчальний посібник / уклад. Г. Осіпчук. Умань : Візаві, 2020. 156 с.

Додаткова :

1. Качак Т., Круль Л. Зарубіжна література для дітей. Київ : Академвидав, 2014. 417 с.
2. Коломієць Н., Яременко Н. Структура та семантика опозиційних топосів «місто» – «село» в українській та зарубіжній прозі середини – другої половини XIX століття. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія.* 2021. № 51. Т. 2. С. 48-52. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.51-2.12>
3. Літературні напрями: від бароко до постмодернізму : науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Укладачі Т. Петруня, Є. Руденко. Миколаїв, 2013, 65 с. URL: <https://ru.calameo.com/read/003114899221c6028795e>
4. Михед Т. Поетологічні етюди з історії літератури Англії та США : збірник статей. Ніжин : ТОВ Аспект-поліграф, 2005. 172 с.
5. Наливайко Д. Шарль Бодлер - поет скорботи і протесту. *Древо шепоту й тіні. Віртуальна антологія світової поезії.* 2019. 3 березня. URL: https://drevotinne.blogspot.com/2019/03/blog-post_13.html
6. Ніколенко О. Від Флобера до Аполлінера. Французька література другої пол. XIX-поч. XX ст. Київ : КГОВЦ «Полікультурний світ», 2005. С. 9-37.
7. Ніколенко О. Мацапура В. Літературні епохи, напрями, течії. Київ : Педагогічна преса, 2004. 128 с
8. Ніколенко О. Поезія французького символізму. Ш. Бодлер, П. Верлен, А. Рембо. Харків : Ранок, 2003. С. 12 - 47.
9. Удовіченко Г. Курс лекцій з дисципліни «Історія зарубіжної літератури». Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. 121 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1688/1/Udovichenko_munual_04_04_19.pdf

Інформаційні ресурси

1. AeLib: Бібліотека світової літератури. <https://ae-lib.org.ua/>
2. Е-бібліотека «Чтиво» <https://chtyvo.org.ua/>
3. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України для дітей <http://www.chl.kiev.ua/elibrary/Book/Index>
4. Infolio <http://www.infoliolib.info/>
5. Книжкове братерство «Флібуста» <http://flibusta.is/stat/lang/uk>
6. Література українською. <https://javalibre.com.ua/>
7. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
8. Національна парламентська бібліотека України: <https://nlu.org.ua/>

